

24 EYLÜL 1925
ULUDAĞ ADININ
VERİLMESİ ANISINA

24-25
EYLÜL 2010

1. ULUDAĞ
BULUŞMALARI

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

Recep ALTEPE Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı _____ 03

ARKEOLOJİK AÇIDAN ULUDAĞ - KELES

Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN _____ 05

MİSTİK AÇIDAN ULUDAĞ

Prof. Dr. Mefail HIZLI _____ 25

MİTOLOJİ ve ULUDAĞ: OLIMPOS MİTOSU

Hacı TONAK _____ 37

ULUDAĞ'IN FLORASI

Prof. Dr. Gönül KAYNAK _____ 63

ULUDAĞ'IN TURİZM POTANSİYELİ ve MEVCUT DURUMU

Erdem SAKER _____ 93

BURSALILARIN ULUDAĞ İLE SOSYAL - KÜLTÜREL ETKİLEŞİMLERİ

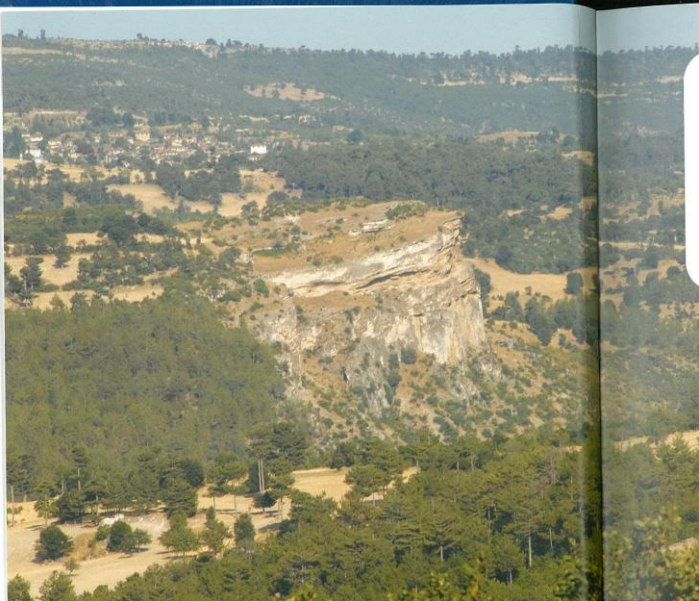
İlhan PEKSUN _____ 101

OSMAN ŞEVKİ ULUDAĞ

İrem Ela YILDIZELİ _____ 107

ULUDAĞIM

Menteşeli Cengiz BÜTÜN _____ 111

Arkeolojik Açıdan Uludağ - Keles

Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN*

"Bursa ve Çevresi Kültür Envanteri Projesi" çalışmaları 2006 yılından bu yana devam etmektedir. Bursa coğrafi olarak "dağlık" ve "ovalık" olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Yenişehir, İznik, Gemlik, Mudanya, Karacabey vb. ilçeler "Ovalık Bursa'da" değerlendirilirken, Harmancık, Orhanlı, Keles ve Büyükorhan "Dağlık Bursa'nın" sınırlarını belirleyen ilçelerdir.

*Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN, Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü

2006 yılında İznik'te başlayan çalışmalar Şahinkaya Mağarasının keşfinin Uludağ'ın kültür varlıkları açısından potansiyelini göstermesi üzerine "Dağlık Bursa'ya" kaydırılmış ve 2008 yılından bu yana Uludağ'ın ilçelerinde sürdürülmektedir.

Yüzey araştırmasına Keles ilçesinden başlanmıştır. Bu yazıda Keles ilçesinde tespit edilen ören yerleri ve kültür varlıkları tanıtılmaya çalışılacaktır. Keles ve çevresi dağlık ve vadilik yerleşmeler olarak başlıca iki ana bölgeye ayrılabilir.

Keles, Uludağ, Dümen dağı ve Sorgun dağları ile çevrili, vadilerle parçalanmış bir çanak içinde yer almaktadır. İlçe merkezinin tam ortasından Keles Deresi geçmektedir. Modern ilçe yapılaşması derenin etrafındaki düzlüklerden başlayarak yamaç boyunca yükselmiştir. Ancak yer yer yapılan temel hafriyatlarında antik ve geç antik döneme işaret edecek mermer mimari bloklara rastlanmaktadır. Örneğin Sofular Mahallesinde, şehir su şebekesine su temin etmek için açılan sondajda oldukça iri boyutlarda mimari bloklar ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra yerleşim dahilinde muhtelif hafriyat çalışmalarında ortaya çıkan ve çeşme gibi değişik yapılarla tekrar kullanılan yazıtlı veya yazısız mermer bloklar da dikkat çekmektedir. İlçe merkezinin çevresinde yer alan üç adet tümülüs ise özellikle kayda değerdir. Bunun yanı sıra Kocayayla ya giden yolun sol tarafında bulunan iri boyutlu ve muhtemelen bir mezar yapısının üst örtüsüne ait olabileceği mermer bloklar

dikkat çekmektedir. Ayrıca aynı alanın kuzey doğusunda, Kocayayla yolunun yapım çalışmaları esnasında ortaya çıkan mezarlara ait izler de hala görülebilmektedir. Hem ilçe merkezinde bulunan çok sayıda antik döneme ait mermer yapı malzemesi, hem de çok geniş bir alana yayılan nekropol sahəsi, Keles merkezde antik bir yerleşimin bulunduğunu işaret etmektedir.

Dağlık Keles'de özellikle Baraklı, Pelitören ve Boyalıca dikkat çekmektedir. Bu yerleşim yerleri Uludağ boyunca bir yay çizecek şekilde uzanmaktadır.

Keles'e yaklaşık olarak 7 km mesafede yer alan Baraklı köyünün yaklaşık 1 km kuzeybatısında uzanan Asartepe'de, apsis kısmının temelleri açık bir şekilde izlenebilen bir kilise bulunmaktadır. Yüzeyle gözüken kalıntı olarak ana giriş kısmına ait döşeme ve narteks kısmı da dikkat çekmektedir. Kilise kalıntısının çevresinde yaptığımız incelemelerde İ.S. 1. yüzyıla tarihlendirilebilecek mimari bloklara rastlanmıştır. Bu bloklar arasında özellikle üzerinde konsol geison bulunan bezemeli sima dikkat çekmektedir. Blok üzerinde yer alan bezemeli stil yolu ile tapınağın tarihlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra yakın çevrede çok sayıda yazıtlı blok yer almaktadır. Bunlar arasında özellikle Bretos Lejyonu yazısı bulunan blok kayda değerdir. Yazıtlar, mezar stelleri ve sunaklar burada Bizans çağı öncesine giden bir yapının bulunduğunu açık bir şekilde

Uludağ-Keles-Sofular Mahallesi mermer bloklar

göstermektedir. Baraklı köy merkezinde dağınık şekilde yer alan mermer bloklar da yakın benzerliklerden dolayı Asartepe'den getirilmiş olmalıdır. Bunlar arasında üzerinde Zeus kabarması bulunan bir sunak ön plana çıkmaktadır.

Mimari kalıntı bulunan bir diğer yerleşim yeri Pelitören'dir. Pelitören Keles'in kuzey doğu yönünde 10 km mesafede yer alan Gelemik köyünün bir mahallesidir. Köy sakinleri özellikle yaz aylarında göç ederek burayı yazlık gibi kullanmaktadırlar. Çevrede çok sayıda kaçak kazı çukuru bulunmaktadır. Çukurların bazılarında duvar kalıntıları dikkat çekmektedir. Özellikle sütun başlıkları üzerinde görülen haç motiflerinden hareketle burada da bir

Uludağ-Keles-Sofular Mahallesi mimari bloklar

Uludağ-Keles-Sofular Mahallesi yazıtlı-yazısız mermer mimari blok

06

Kocayayla Mezar Yapısı

Baraklı Köyü kiliseye ait mimari parçalar

Baraklı Köyü M.S. 1. yy. yazıtlı mezar taşı-Bretos Lejyonu

Baraklı Köyü kilise yapısı kalıntıları

kilise kalıntısının bulunduğunu söylemek mümkündür. Sütun başlıkları ve taş bloklar üzerinde kısmen korunan siva izlerinden hareketle yapının freskolarla süsüldüğünü anlıyoruz. Burada da üzerinde Yunanca yazıt bulunan bir mermer blok bulunmaktadır. Yüzeyleki aşınma ve dübel delikleri bu parçanın daha sonra kilisede kapı eşiği olarak kullanıldığını işaret etmektedir.

Dağlık Keles'de yer alan bir diğer önemli ören Boyalıca'dır. Keles'in en uzak köyü olan ve merkezden 37 km mesafede bulunan Düvenli Köyünün 10 km batısında bulunmaktadır. Burada yaptığımız incelemelerde kaçak kazılar neticesinde yoğun tahribata uğramış bir yapı kalıntısına rastlanmıştır. İzlerden anlaşıldığı kadarıyla iki farklı duvar söz konusudur. Bunlardan ilki batı tarafta yer yer izlenebilen yerli taştan büyük kesme taş bloklarla örülmüş temel ya da teras duvarıdır. İkincisi yine batı tarafta gözlemlenebilen ve teras duvarının doğusunda gelecek şekilde uzanan ve daha küçük taşlarla örülmüş duvar kalıntısıdır. Buna göre ya farklı yapı evreleri, ya da bir temenos duvarı ile çevrili olan bir ana yapının bulunduğunu savlamak olasıdır. Alanda yaptığımız incelemelerde yerli taşın yanı sıra

08

uzaklıkta yer almaktadır. Güney taraftan tatlı bir eğimle ulaşılabilen tepenin kuzeyi dik bir yamaçtan oluşmaktadır. Taziatepe üzerinde halihazırda yüzeyle görülebilecek herhangi bir mimari kalıntı bulunmamaktadır. Ancak hem yamaçta yaptığımız

Boyalıca Köyü mimari blok

Düvenli Köyü mermer sütunlar

incelemeler, hem de Akçapınar, Belenören ve Haydar gibi çevre köylere dağıtan mermer mimari malzeme burada bir kalıntının olduğuna işaret etmektedir. Yamaçta gözlemediğimiz mermer parçalar arasında heykel ve mimari elemanlar dikkat çekmektedir. Mermer malzemeler arasında yer alan çok sayıda Yunanca yazıtın bir bölümü daha önce E. Schwertheim tarafından incelenerek yayınlanmıştır. Buna göre burada Zeus Kersoulos'a ait bir tapınağın ve bu tapınağa ait bir odeonun bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda tepenin önemini bir kat daha artırmaktadır. Dikkat çeken bir diğer husus, tepe üzerinde Bizans çağına ait herhangi bir kalıntıya rastlanmadığıdır.

İlk defa araştırma ekibimiz tarafından saptanan Kovanlık mevkii yerleşimi, Menteşe ile Uzunöz köyleri arasında olup, Keles'in yaklaşık 16 km güneydoğusunda bulunmaktadır. Bugüne kadar bu alanda herhangi bir araştırma ve inceleme yapılmamıştır. Köylülerin yer göstermesi üzerine tespit ettiğimiz örende, yine bol miktarda mermer mimari malzemeye ve yapı temeli kalıntısına rastlanmıştır. Bunun yanı sıra yüzeyle bol miktarda ince seramik göze çarpmaktadır. Tepenin doğu yamacı boyunca ana kayaya oyulmuş mezar yapıları dikkat çekmektedir. Bunlardan üç tanesi kaçak kazılar

mermer malzemenin de yoğun şekilde kullandığı anlaşılmıştır. Bunlar arasında özellikle çok iri boyutlu, dikey yükselen taşıyıcı elemanlara ait olması muhtemel Bizans çağına ait mimari malzeme dikkat çekmektedir. Daha az dayanıklı olan yerli taş malzeme dağılmış bir şekilde yapı çevresinde görülebilen, mermer mimari malzemenin Düvenli ve Çayören köyleri başta olmak üzere çevreye dağıldığı dikkat çekmektedir. Bu nedenle Düvenlide konulan mermer yapı malzemesi yok deneyece kadar azdır. Ayrıca yapı kalıntısının hemen doğusunda yine kaçak kazılarla açığa çıkarılan bir mezar dikkat çekmektedir.

Vadi Keles, güney yönde Ryndakos nehri boyunca uzanan parçalanmış düzlüklerden oluşmaktadır. Bu alanda özellikle Taziak Tepe, Kovanlık Mevkii, Kemalye, Karaardıç Kalesi, Köprübaşı ve Gelintaşı yerleşim yerleri ön plana çıkmaktadır.

Kabarmalı Mezar Taşı Parçası-Pelitören

Mezar Steli - Keles

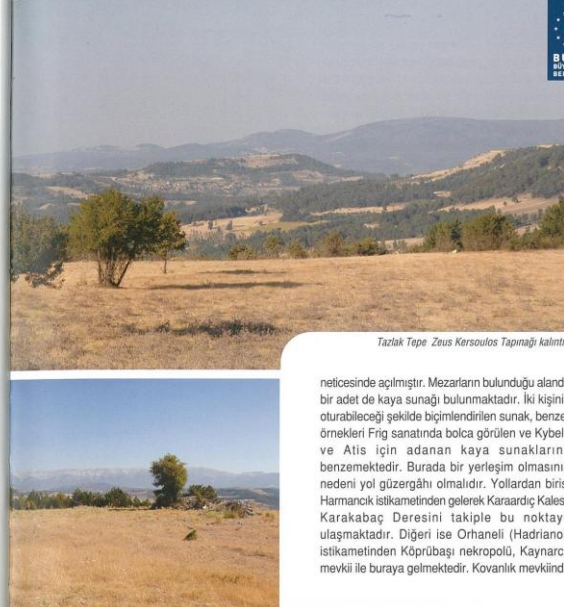

Asartepe- bikkisel bezekli mimari parça

Bu yerleşim yerlerinden en önemlisi Taziatepe'dir. Tepenin bulunduğu konum hem Ryndakos vadisinin en hakim noktasındadır, hem de Uludağ'ın en iyi görülebildiği yerdir. Dolayısıyla Taziatepe Keles'te her noktadan görülebilen hakim bir noktada yer almaktadır. Bu konum da buraya özel bir anlam katarak, yörenin en önemli yapılaşmasının burada olabileceğine işaret etmektedir. Tepe, Keles'in güneyinde yaklaşık 13 km

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

10

Taziatepe Zeus Kersoulos Tapınağı kalıntısı

neticesinde açılmıştır. Mezarların bulunduğu alanda bir adet de kaya sunağı bulunmaktadır. İki kişinin oturabileceği şekilde biçimlendirilen sunak, benzer örnekleri Frig sanatında bolca görülen ve Kybele ve Atler için adanan kaya sunaklarına benzemektedir. Burada bir yerleşim olmasının nedeni yol güzergâhı olmalıdır. Yollardan birisi Harmancık istikametinden gelerek Karaardıç Kalesi, Karakabaç Deresini takip bu noktaya ulaşmaktadır. Diğer ise Orhaneli (Hadrianoi) istikametinden Köprübaşı nekropolü, Kaynarca mevkii ile buraya gelmektedir. Kovanlık mevkilinde

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

buluşan her iki yol, Tazlaktepe'ye ulaşarak, buradan Baraklı Asartepe'ye doğru ilerlemekte ve oradan Nilüfer vadisine ulaşarak Prusa ad Olimpiyum'a varmaktadır. Harmancık istikametinden gelen yolun ve Karakabağ deresini takip eden yolun eteklerinde, Kovanlık yerleşiminin tam doğusuna gelecek şekilde yine kaçak kazılar neticesinde açılmış çok sayıda mezar yapısının olduğu gözlemlenmiştir. Bu mezarlar düzgün kesme taşlarla inşa edilmiş toprağa oygu oda mezarlardan oluşmaktadır. Benzer örnekler Köprübaşı nekropolünde karşımıza çıkmaktadır. Bundan hareketle Kavanlık mezarlarının Köprübaşı nekropolü ile zaman

ilişkisinin bulunduğunu savlamak mümkündür. Vadilik Keles'in coğrafyasını belirleyen en önemli unsur kuşkusuz Ryndakos nehri olmuştur. Bu nehir bir taraftan zengin bir tarım alanının oluşmasını sağlarken, diğer yandan Alzona'den gelen ve Hadrianoi, Miletopolis ile Apollonia Ryndakos üzerinden denize ulaşan bir yol güzergâhının oluşmasına sebep olmuştur. Köprübaşı, bir yandan Keles'in en güney sınırını oluşturan, diğer taraftan da Ryndakos vadisinin en hakim noktasında yer almaktadır. Köprübaşı, Keles ilçe merkezine yaklaşık 25 km güneyinde

12

Akcağnar mimari yapı

Kovanlık Mevkii bitkisel bezeli mimari blok

Belenören Köyü Kabartma

bulunmaktadır. Burada yaptığımız incelemede herhangi bir yerleşim izine rastlayamadık. Ancak kuzey ve kuzeydoğu yamaçlarda kaçak kazılarla açılmış üç adet mezar ve risk altında bulunan çok sayıda tümülüse rastladık. Defineçiler tarafından açılan mezarlara göre burada düzgün kesme taşlarla örülmüş oda mezarlar bulunmaktadır. Anıtsal boyuttaki oda mezarların yanı sıra tek sıra blok ile oluşturulan basit mezarlar da bulunmaktadır. Mezar odalarının üzeri yuvarlak büyüklüğünde moloz taşlarla konik şekilde örtülerek piramit formu kazandırılmıştır. Pseudoisodomik taş örgüsü nedeniyle Hellenistik döneme ait olduğunu düşündüğümüz mezarların yerleşim yerlerine uzak bir noktada bulunmasını açıklamak şu an için oldukça güçtür. Özellikle bu alanın güney doğusunda yer alan ve yaklaşık 10 m yüksekliğe ulaşan tümülüs bu nekropolün ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Tümülüs üzerinde yer alan derin çukur defineçilerin artık ne kadar ileri gittiklerinin en açık göstergesidir.

Belenören Köyü Kabartma

Bu vadi Alzona'yi Hadrianoi'ye bağlayan yol üzerinde yer almaktadır. Aynı zamanda Büyükorhan'dan gelen yol da buradan geçerek Tazlaktepe'ye doğru devam etmektedir. Tazlaktepe'de bulunan adak yazıtları çok geniş bir coğrafyadan gelen ziyaretçilere işaret etmektedir. Bu özellik de göz önünde bulundurulduğunda nekropol sahasının neden burada yer almış olabileceğini açıklamak biraz daha mümkün olmaktadır. Dolayısı ile burası bir yerleşimden çok, civar kentler tarafından kullanılan bir nekropol olmalıdır.

Kovanlık Mevkii

Bu vadinin yaklaşık 2 km doğusunda, Harmancık istikametinde vadiye giriş yapan yolun kontrolünü

Menteşe Nekropolü

14

sağlayan Karaardıç kalesi yüksek bir kayanın en uç noktasına konulmuştur. Sur duvarlarının kuleleri ile birlikte bir bölümü korunmuş ve içinde bir sarmıcı da bulunan bu kale, büyük bir olasılıkla yolun kontrolü ve güvenliğini sağlamak üzere inşa edilmiştir. Kalenin güney yamacında, oldukça sarp bir noktada yer alan kayaya oyulmuş mağaralar içinde yer yer üzerinde fresko bulunan siva izlerine rastlanmıştır. Ancak ne yazık ki, freskolar kaçak kazıcılar tarafından etkili şekilde tahrip edilmiştir. Mağara birbirine geçilebilen kovuklardan oluşmaktadır. Mağara içinde bulunan sırlı bir seramik parçasına göre mağaraların Hristiyanlık döneminde kullanıldığını savlamak olasıdır. Kale ve mağaraların bulunduğu mevki günümüzde halen halk ağzında "Kervan Geçidi" olarak anılmaktadır.

Taşdeğirmen mevki olarak anılan ve köye yaklaşık 7 km güney mesafesinde başka bir kalıntıyı saptık. Yerinide yaptığımız incelemelerde apsis ile birlikte temel duvarlarını yakalayarak yapının planını yaklaşık olarak belirledik. Burada da ne yazık ki kaçak kazılar dikkat çekmektedir. Karaardıç köyünün cami avlusunda bu kiliseden taşınmış olan mermer mimari bloklar bulunmaktadır.

Keles'de bulunan tek turluk merkezi, günümüzde Kemaliye olarak anılan ancak, daha önceden Kızılkilise veya Kızılköy olarak bilinen köydür. Keles'in yaklaşık 16 km güneyinde, Ryndakos'a hakim bir noktada Kızılkilise olarak anılan bir kalıntı bulunmaktadır. Köylüler tarafından gösterilen alanda kiliseye işaret edilebilecek herhangi bir temel kalıntısına rastlanmamıştır. Ancak alanın çevresinde yaptığımız incelemelerde kiliseye işaret eden mermerden mimari yapı malzemeleri dikkat çekmektedir.

Keles yöresinin ilginç kalıntılarında birisi de Gelintaşı olarak anılan mevkide bulunmaktadır. Menteşe köyünden güneybatıya doğru ilerleyen vadi 2 km takip edildiğinde bu alana ulaşmak mümkündür. Vadiye hakim bir kayalığın en yüksek noktasında kayaya oyulmuş teraslar şekildedir. Yapı apsis nedeniyle bir kilise olmalıdır. Yapının büyük bir bölümü defineçiler tarafından dinamitlenerek havaya uçurulmuştur. Sağlam korunabilen kaya yüzeyleri üzerinde fresko izleri hala izlenebilmektedir. Yine tahribattan kendini koruyabilen yüzeylerden birisinde kayaya oyulmuş şapeli ve yan yana duran iki insana ait kabartmanın izlerini görmek mümkündür. Bu kabartma kalıntıları nedeni ile burası Gelintaşı olarak adlandırılmaktadır.

Kızıl Kilisenin belirsizliğine karşın, Kemaliye Köyünün Ryndakos kıyılarında bakan hakim bir yamacının üzerinde, Kemaliye Bükerinde

Menteşe köyünde meydana gelen düzenleme çalışmaları esnasında iki parçadan oluşan ince kristalli, 28 x 177,5 x 29 cm ölçülerinde beyaz mermerden blok üzerinde Yunanca yazıt yer almaktadır. Yazıt, bu blokların anıtsal bir mezara ait olduğunu göstermektedir. Köylülerin ifadesine

Karaardıç Kalesi Harmancık Ryndakos Vadisi-Kocaçay Irmağı Hadrianoi-Miletopolis-Apollonia Ryndakos Genel Görünüm

göre, bu bloklar uzun yıllar önce Menteşe nekropolünden buraya getirilmiştir. Ancak tam olarak nerede bulunduğu hatırlayan birisini bulamadık.

Menteşe köyünde köylüler tarafından ihbar edilen bir diğer yerde defineci kazılan iki ortaya çıkan duvarlar ile karşılaştık. Kayabaşı olarak adlandırılan mevkide muhtemelen bir kaleye ait olduğunu düşündüğümüz duvar kalıntılarında rastlanmıştır. Bu alan Gelintaşı kalıntılarının bulunduğu tepenin zirvesinde yer almaktadır.

Menteşe köyünde köylülerin gösterdiği bir

16

diğer yer Kaynarca mevkidir. Burada yapılan incelemede yüzeyde bol miktarda ilk Tunç Çağı'na ait seramik kırıklarının bulunduğu bir höyük keşfedilmiştir. Yüzey buluntuları arasında yer alan en ilginç eser, küçük bir sirtme taşa balta olmuştur. Burada yapılan incelemede ayrıca Bizans dönemine kadar değişik dönemlere ait seramik parçalarının bulunduğu gözlemlenmiştir.

Keles yöresinin anlam veremediğimiz anıtlardan birisi de Alpagut Tümülüsüdür. Alpagut köyü yol ayırımına 100 m mesafede ve Kiranışıklar Köyü yolu kenarında yer alan

Gelintaşı - Menteşe

tümülüs yaklaşık 9 m yüksekliğe sahiptir. Buraya en yakın yerleşim yerinin Keles olduğu düşünülmüşse, tümülüsün yeri anlamsız kalmaktadır. Ancak, E. Schwertheim yörede yaptığı incelemelerde Zeus Kersoulos'a giden bir yolun varlığını saptamıştır. Tümülüsün bu yol güzergâhı üzerinde yer alması bir ölçüde mezar anıtının yerini anlamlı hale getirmektedir.

Kültür varlığı konusunda Keles'in önemli köylerinden bir diğeri Davutlar köyüdür. Keles ilçe merkezinin kuş uçuşu yaklaşık 7,5 km güneyinde yer almaktadır. Köyün hemen girişinde uzanan Kaleler mevkiinde yüzeyde fazla olmasa da seramik parçaları bulunmaktadır. Bu alan adını tepenin etrafını çepeçevre kuşatan ve yer yer

Gelintaşı - Menteşe

18 Alpağut Tümlüsü

horasan harcı da kullanılarak örülmüş olan duvar kalıntılarında almaktadır. Yüzeiden toplanan seramik parçaları bu yerleşimin Helenistik dönemden Bizans çağına kadar kullanıldığına işaret etmektedir.

Yoğun seramik buluntusu veren yerlerden bir diğeri Kocapınar mevkidir. Yaklaşık 1 dönümlük alana yayılmış seramikler yoğun olarak Roma ve Bizans dönemlerini işaret etmektedir.

Bu yerleşimde ziyaret edilen bir diğeri alan ise Yığılı Çakıl mevkiindeki ormanlık alanın en üst noktasında yer alan tümlüs olmuştur. Cıvarda herhangi ipucu verecek bir kalıntıya rastlanmadığı için tümlüsün ne zaman yapıldığını tespit etmek mümkün değildir.

Zengin mimari elemanların bulunduğu yerleşimlerden birisi de Kiranışıklar köyüdür. Köy mezarlığında bulunan Şahinbaba Türbesinin onarım çalışmalarında devşirme olarak çok sayıda Bizans dönemine ait mimari parça kullanılmıştır. Köy merkezinde yer alan caminin bahçesinde de iki adet sunağa rastlanması bu mimari malzemelerin köyde tesadüfen bulunmadığına işaret etmektedir. Mezarlık alanında iki adet de su kuyusu bulunmaktadır. Kuyu bilezikleri her iki kuyunun da antik olabileceğini düşündürmektedir. Bu alanın antik dönemde de kullanılmış olabileceğini, yine mezar alanı içerisinde geçen ve izleri halen görülebilen eski yol kalıntısı da kanıtlanmaktadır.

Helenistik ve Roma dönemine ait yüzeyde yoğun bir şekilde seramik kırıkları bulunan bir diğeri

Menteşe Köyü - mezar

Menteşe Köyü

Alpağut Köyü

Keles Belen Mevki Çakmaktaşı Buluntuları

alan Belenören sınırları içerisinde kalan Alfan Düzüğü'dür. Bu alanda yoğun seramik kırıklarına karşın yüzeyde herhangi bir mimari kalıntıya rastlanmamıştır.

Keles ilçe sınırları içerisinde uğradığımız son köyler Harmanalanı ve Dedeler'dir. Harmanalanı'nda köy camisinin bahçesinde bir

blok üzerinde sergilenen ince kristalli mermerden bir adet lon tarzı sütun başlığı ve caminin hemen karşısında bulunan köy kahvesinde bir adet yazıtı sunak tespit edilmiştir.

Dedeler köyünde ise Selahattin Buhari'ye ait olduğu iddia edilen bir yatrın içinde adeta türbenin "Kült Eşyası" olarak kullanılan yılan şeklinde bir sunak ve üzerinde mermerden yuvarlak bir masa tablası bulunmaktadır. Yatrın halen alternatif tıp kapsamında sağlık bulmak isteyen vatandaşlar tarafından ziyaret edilmesi ve yatrda antik çağın sağlık tanrısı Asklepios'a ait bir sunağın bulunması tesadüfle izah edilemeyecek oranda gelenekselliğin bir göstergesidir.

Keles'de Antik Yol Kalıntıları

Keles ve çevresinde yaptığımız araştırmanın ilk aşamalarında antik çağda Alzonal'yi Prusa ya bağlayan yol güzergâhının Keles üzerinden geçtiğini düşüncümüz,

ancak herhangi bir iz bulamamıştık. Araştırmanın ilerleyen safhalarında antik yol ağına ait izleri keşfedince, bu konuda ne kadar haklı olduğumuz ortaya çıkmış oldu. Bu yol kalıntılarında birisi Baraklı köyünün Asartepe çıkışında bulunmaktadır. Yolun genişletilmesi çalışmaları esnasında kalıntılar önemli ölçüde tahrip edilmiş olsa da, yolun bir bölümü korunmuştur. Yerli halkın ifadesine göre, yakın zamana kadar bu yol, Keles'i Baraklı, Karaköy, Epeçler, Deliler, Günebudaklar'ın kuzeyinden Soğukpınar, Bağlı, Elmacıkuru üzerinden Bursa'ya bağlayan kervan yoludur. Yol tespit ettiğimiz noktada diğeri bir kola daha ayrılarak Asartepe'ye doğru ilerlemektedir.

Diğeri bir yol kalıntısı ise Gelemiş köyü yakınlarında, mevcut karayoluna göre daha aşağı seviyede tespit edilmiştir. Bu yol da modern yolun yapım çalışmalarından etkilenerek yer yer tahrip edilmiştir. Bir yolun da Gököz Göletinin güneyinde Kiremitlik mevkiinde bulunduğu söylenmektedir. Ancak göletten dolayı herhangi bir kalıntıya rastlanmamıştır.

Sonuç olarak, 2008 ve 2009 yıllarındaki yüzey araştırması ile Keles ilçesinin tamamı ziyaret edilerek, buradaki araştırmalar önemli ölçüde tamamlanmıştır. Çalışmalarımız sonucunda bugüne kadar hiç bilinmeyen çok sayıda kültür varlığı tespit edilerek tamamı kayıt altına alınmıştır.

Gököz Mezarlığı

Kovanlık köyü - Mezar

22 Selahattin Buhari Türbesi-Dedeler Köyü

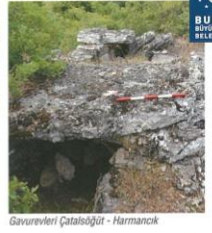
Asartepe

Karagöz Piknik Alanı

Seyfeler - Orhaneli

Garurevleri Çatalböğüt - Harmanlık

Seyfeler Orhaneli Kaçak Kazı Çukurları